

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K zavedení povinné kolektivní správy práva k online užití publikací v České republice

Evropský parlament a Rada (EU) přijaly dne 17. dubna 2019 Směrnici (EU) 2019/790 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES (dále jen „Směrnice“). Článkem 15 Směrnice se zavádí nové doplňkové právo vydavatelů tiskových publikací (dále jen „vydavatelé“) k online užití jejich tiskových publikací (dále jen „publikace“) poskytovateli služeb informační společnosti, zejména právo na rozmnožování publikací a právo na jejich zpřístupnění veřejnosti (dále jen „práva k publikacím“).

Během transpozičního řízení na Ministerstvu kultury České republiky (dále jen „**Ministerstvo kultury**“) vyvstalo několik podstatných otázek, jak zajistit efektivní vymáhání práv k publikacím v rámci českého právního řádu.

Jedním z navrhovaných řešení k usnadnění vymáhání práv k publikacím a posílení postavení vydavatelů bylo zavedení povinné kolektivní správy (dále jen „**povinná kolektivní správa**“) práv k publikacím v českém autorském zákoně (dále jen „**autorský zákon**“).[\[1\]](#)

Níže předkládáme naše stanovisko ohledně zásadních otázek týkajících se povinné kolektivní správy práv k publikacím, a sice:

- obecný soulad povinné kolektivní správy práv k publikacím s legislativou EU;
- soulad povinné kolektivní správy práv k publikacím se Směrnicí;
- účinnost a opodstatnění povinné kolektivní správy práv k publikacím.

Cílem tohoto příspěvku je provést analýzu Směrnice a dalších příslušných právních předpisů (evropských i českých) za účelem posouzení (i) souladu povinné kolektivní správy práv k publikacím s těmito předpisy a (ii) dopadů zavedení povinné kolektivní správy práv k publikacím do českého práva.

1. POVINNÁ KOLEKTIVNÍ SPRÁVA PRÁV K PUBLIKACÍM POSTRÁDÁ OPODSTATNĚNÍ A ČEL

Základním účelem a přínosem povinné kolektivní správy jakýchkoliv (autorských) práv je:

(i) chránit nositele autorského práva před neoprávněným užitím jejich děl a zaručit jim spravedlivou odměnu a především

(ii) umožnit uživatelům získat prostřednictvím kolektivního správce licenci k užití chráněných děl, pokud by získání individuální licence od samotných nositelů autorského práva bylo obtížné či nemožné v důsledku:

- neexistence kontroly uživatele nad užitým chráněným obsahem (jako např. v případě přenosu rozhlasového nebo televizního vysílání),
- nadměrného množství užitých děl či nositelů práv k nim nebo

- neznámé totožnosti nositelů práv.

Na druhou stranu povinná kolektivní správa výrazně omezuje smluvní svobodu nositelů práva (poskytovatelů licence) i budoucích uživatelů (nabyvatelů licence). **Výhody plynoucí z povinné kolektivní správy tedy musejí vždy převažovat nad negativy a její zavedení musí být odůvodněné a oprávněné.**

Tak tomu ovšem v případě povinné kolektivní správy práv k publikacím dle našeho názoru není, a to z následujících důvodů:

- **Uživatelé se mohou pro účely vypořádání práv obracet přímo na vydavatele.**

Přestože na jednu stranu může být obtížné určit, zda konkrétní obsah splňuje náležitosti „tiskové publikace“ ve smyslu Směrnice[2] (a následně zda se na tento obsah vztahují práva k publikaci podle Směrnice, a tudíž zda bude třeba k jeho užití získat licenci), není však v případě České republiky v praxi nikterak složité se v případě potřeby obrátit na poskytovatele takového obsahu a licenci si od něj vyžádat. Informace nezbytné k jeho identifikaci a oslovení jsou obvykle k dispozici na webových stránkách, na kterých je takový obsah (tj. publikace) zveřejňován.

Nadto vydávání periodického tisku upravuje veřejné právo v podobě tiskového zákona[3] a státní orgány (v České republice Ministerstvo kultury)[4] vedou evidenci všech subjektů (fyzických i právnických osob), které vydávají periodický tisk. Lze předpokládat, že významnou část publikací, které budou používány online ve smyslu článku 15 Směrnice, by tvořily online verze takových (tištěných) periodik.

Někteří vydavatelé (ve smyslu Směrnice) online tiskových publikací sice nemusí podléhat českému tiskovému zákonu, ale v praxi není složité se s nimi spojit za účelem získání souhlasu (licence) k užití jejich tiskových publikací, jelikož jejich kontaktní údaje jsou běžně dostupné (například na webových stránkách tiskových publikací).

Lze tedy uzavřít, že zavedení přesné definice „tiskové publikace“ v českém právu, a pokud by to bylo možné, vedení evidence vydavatelů (podobné evidenci vydavatelů periodického tisku) by pro právní jistotu uživatelů i nositelů práv bylo větším přínosem než zavedení povinné kolektivní správy práv k publikacím.

- **Počet vydavatelů je omezený (ve srovnání s jinými nositeli práv).**

Ačkoliv přesný počet vydavatelů (tj. subjektů, které splňují definici vydavatele tiskových publikací ve smyslu Směrnice) není ještě z výše uvedených důvodů znám, lze rozumně předpokládat, že počet vydavatelů je ve srovnání s jinými skupinami nositelů práv spíše omezený.

Například Unie vydavatelů v současné době zastupuje 18 vydavatelů,[5] zatímco OSA zastupuje (přímo či nepřím) přibližně 3,5 milionu autorů (nositelů práv) hudebních děl.[6] I když zcela jistě existují i jiní vydavatelé než ti, které zastupuje Unie vydavatelů, celkový počet vydavatelů tiskových publikací v České republice se stěží může rovnat počtu autorů hudebních děl.

Přesto nebyla v souvislosti s právem na rozmnožování hudebních děl nebo právem na zpřístupňování hudebních děl veřejnosti žádná povinná kolektivní správa zavedena. Zavedení

povinné kolektivní správy práv k publikacím je tedy s poukazem na počet vydavatelů stěží odůvodnitelné.

- **Uživatelé mají plnou kontrolu nad užitým obsahem.**

Povinná kolektivní správa je v současnosti zavedena pro takové typy užití chráněných děl, při kterých uživatelé nemají žádnou nebo jen velmi omezenou kontrolu nad obsahem, který hodlají užívat. Dobrým příkladem je přenos televizního nebo rozhlasového vysílání.[7] V tomto případě mají plnou kontrolu nad původně vysílaným obsahem pouze vysílatelé a jen ti se mohou rozhodnout, která díla chráněná autorským právem použijí. Provozovatelé přenosu (převzatého) vysílání užívají přenášený obsah tak, jak byl vysílán, a tudíž nemají možnost předem určit, která autorská práva k dílům bude potřeba vypořádat a se kterými nositeli práv. Povinná kolektivní správa jim tedy slouží jako jediný prakticky možný prostředek vypořádání práv (získání licence).[8]

Online uživatelé publikací (na rozdíl od provozovatelů přenosu vysílání) mají plnou kontrolu nad obsahem, který chtějí užívat; nacházejí se v podobném postavení jako „vysílatelé“, na které se povinná kolektivní správa nevztahuje. Povinná kolektivní správa tudíž nemá pro online užití publikací žádné opodstatnění ani z tohoto hlediska.

- **Povinná kolektivní správa práv k publikacím by poškozovala vydavatele.**

- Povinná kolektivní správa by poškozovala nové nebo malé vydavatele. Zásada „rovného zacházení“, která se v rámci povinné kolektivní správy musí uplatňovat, by vydavatelům bránila v tom, aby uživatelům samostatně poskytovali výhodnější podmínky (v podobě výhodnějších licenčních podmínek nebo snížené licenční odměny), za kterých by byli oprávněni užívat jejich publikace. To by významnou měrou omezilo právo vydavatelů na vytvoření „atraktivnějšího“ obsahu pro budoucího online uživatele a ve svém důsledku by to mohlo diskvalifikovat především nové nebo malé (většinou nezávislé) vydavatele. To by pravděpodobně mělo negativní dopad nejen na jejich obchodní činnost, ale také na rozmanitost a mnohočetnost online zdrojů dostupných koncovým uživatelům.
- Povinná kolektivní správa by měla negativní dopad na výnosy všech vydavatelů. Jak lze sledovat ve Španělsku, zavedení povinné kolektivní správy a překážky z něj plynoucí by pravděpodobně motivovaly uživatele, aby se vyhnuli užití, které by vyžadovalo licenci – jak vyplývá ze Směrnice, uživatelé mohou zveřejnit jednotlivá slova nebo velmi krátké úryvky z publikací bez souhlasu (licence) vydavatelů a bez uhrazení licenčních poplatků za takové užití. Totéž platí i pro užití samotných titulků a hypertextových odkazů. V důsledku toho by povinná kolektivní správa poškozovala vydavatele, protože její zavedení u práv k publikacím by pro ně nemělo žádný pozitivní přínos, nebo pokud ano, tak jen v omezené míře.

Ve světle výše uvedených argumentů je zřejmé, že povinná kolektivní správa práv k publikacím není vhodným režimem, jelikož není účinná a omezení z ní plynoucí v žádném případě nejsou v rovnováze s jejími přínosy

2. PRÁVO EU NEPOVOLUJE POVINNOU KOLEKTIVNÍ SPRÁVU PRÁV K PUBLIKACÍM

2.1 Povinná kolektivní správa práv k publikacím je v rozporu s právem EU

2.1.1 V důsledku povinné kolektivní správy by došlo k rozdrobení jednotného trhu EU

Jedním z hlavních cílů předpisů EU je vytvoření jednotného trhu. Cílem Směrnice je zabránit rozdělení a fragmentaci vnitřního trhu EU v důsledku nedostatečné či nejednotné právní úpravy ochrany autorského práva v souvislosti s e-commerce a online trhem.[9]

V důsledku územní omezenosti (principu teritoriality) autorských práv, která se vztahuje i na oprávnění poskytovaná kolektivními správci, je kolektivní správce oprávněn poskytovat souhlas k výkonu práva dílo užít (licenci) pouze pro území příslušného členského státu (tj. České republiky).

Zavedení povinné kolektivní správy by tudíž znemožnilo uživatelům získat od vydavatelů jednotnou licenci pro užití jejich publikací v rámci celé EU. **Tudíž pro každý členský stát EU by platily odlišné licenční podmínky, a tak by v souvislosti s autorskými právy de facto pokračovalo rozdělení digitálního trhu.**

2.1.2 Povinná kolektivní správa by omezila smluvní svobodu

Podle Směrnice 2014/26/EU[10] je navíc při zavedení kolektivní správy zásadní zachovat autonomii vůle a smluvní svobody nositelů autorských práv.[11] Tímto evropský zákonodárce členskými státům implicitně zakazuje zavádět povinnou kolektivní správu, která autonomii vůle a smluvní svobodu z povahy věci vylučuje, u jiných práv, než která explicitně stanoví evropská legislativa.

Pokud si evropský zákonodárce přeje použít silně restriktivní opatření, jakým je například povinná kolektivní správa, činí tak výslovně - jak můžeme vidět ve Směrnici Rady 93/83/EHS[12],[13] nebo ve Směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/789/ES,[14] která stanoví nejen možnost zavést povinnou kolektivní správu práv,[15] ale také případy, kdy je povinná kolektivní správa práv nevhodná a kdy představuje nedůvodné omezení nositelů autorského práva.[16]

2.1.3 Povinná kolektivní správa by představovala tzv. „pozlacování“ (tedy uplatňování právních předpisů EU na vnitrostátní úrovni nad rámec toho, co právní předpisy EU nezbytně vyžadují), což je praxe, kterou Evropská komise nedávno zakázala.

Evropská komise se v rámci svého nedávného průmyslového strategického balíčku[17] vyjádřila k tzv. „pozlacování“[18] (tj. flexibilitě při zavádění Směrnice členskými státy): Komise jasně uvedla, že členské státy by se měly snažit implementaci zjednodušit. Národní požadavky jdoucí nad rámec pravidel stanovených Směrnicí musejí být odůvodněné veřejným zájmem, musejí být nediskriminační, přiměřené (...) s minimálními rozdíly mezi členskými státy. Povinná kolektivní správa by byla zavedena nad rámec Směrnice, která ji jako možnost u práv k publikacím nepředepisuje. Jak je uvedeno v bodu 2 výše, povinná kolektivní správa není přiměřená ani odůvodněná. Při povinné kolektivní správě by rovněž hrozilo riziko zvětšování rozdílů mezi různými národními právními řády a odlišného přístupu členských států k této záležitosti. Zavedení povinné kolektivní správy by tak představovalo „pozlacování“ předpisů EU a jako takové by nemělo být realizováno.

Lze tedy uzavřít, že zavedení povinné kolektivní správy představuje příliš závažný zásah, a proto musí být povinnost nebo možnost zavedení takového mechanismu členskými státy do národního práva jednoznačně stanovena právem EU. Tak tomu ale v případě povinné kolektivní správy práv k publikacím není.

2.2 Míra omezení výhradních práv kolektivní správou práv je podle Směrnice jednoznačně a jednotně stanovena

Především je nutné upozornit na povahu práv k publikacím, které vydavatelům uděluje Směrnice. Článek 15 odst. 1 Směrnice odkazuje na článek 2 a článek 3 odst. 2 Směrnice Evropského

parlamentu a Rady 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (dále jen „**Směrnice 2001/29/ES**“).

Práva k publikacím (jejich rozsah i omezení a výjimky z nich) tedy musejí být vykládány v souladu s právem na rozmnožování a právem na sdělování podle Směrnice 2001/29/ES.

Výhradní povahu těchto práv jakož i možnost jejich výkonu kolektivními správci v režimu rozšířené kolektivní správy práv zkoumal Soudní dvůr Evropské unie v případě *Soulier a Dokeová*.^[19] Podle Soudního dvora EU práva stanovená Směrnicí 2001/29/ES mají preventivní povahu v tom smyslu, že každé rozmnožení díla či jeho sdělení veřejnosti třetí osobou vždy vyžaduje předchozí svolení nositele práv.^[20]

Z případu *Soulier a Dokeová* je jasné, že nositelé práv (včetně vydavatelů) nesmějí být připraveni o tuto podstatnou možnost udělit předchozí souhlas s užitím jejich děl (včetně publikací).^[21] Tento závěr tedy vylučuje použitelnost povinné kolektivní správy u práv k publikacím.

Tuto zásadu potvrdilo i Usnesení ALAI^[22] ze dne 14. ledna 2006, v němž se uvádí následující: „*Proto se tedy důrazně připomíná, že (...) jakákoliv úprava autorských zákonů bez ohledu na její formu či název, v jejímž důsledku by bylo autorům znemožněno účinně uplatňovat jejich výhradní práva, odporuje duchu i literě mezinárodních dohod.*“^[23]

Závěr

Na základě posouzení příslušné legislativy, jmenovitě Směrnice ve spojení se Směrnicí 2014/26/EU, Směrnicí 2011/29/EU a Směrnicí 93/83/EHS a českým autorským zákonem jsme toho názoru, že zavedení povinné kolektivní správy práv k publikacím do českého práva by postrádalo opodstatněný účel.

Dále by nebylo v souladu se stávající právní úpravou, a to ani se Směrnicí ani obecně s právem Evropské unie, zejména proto, že **Směrnice ani právo EU obecně neumožňuje členským státům zavést nový mechanismus kolektivní správy práv, který by smluvní svobodu stran omezoval ve větší míře než je rozšířená kolektivní správa s režimem vyloučení (tzv. opt out) z kolektivní správy.**

JUDr. Jiří Čermák,
partner

Mgr. Kateřina Babulíková,
advokátní koncipientka

**Baker
McKenzie.**

[Baker & McKenzie s.r.o., advokátní kancelář](#)

Klimentská 1216/46
110 00 Praha 1

Tel.: +420 236 045 001

e-mail: office.prague@bakermckenzie.com

[1] Zákon č. [121/2000](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů

[2] Zejména kvůli obecné a do značené míry neurčité definici "tiskové publikace" podle čl. 2, odst. 4 Směrnice

[3] Zákon č. [46/2000](#) Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a změně některých dalších zákonů ("tiskový zákon")

[4] § 7 tiskového zákona

[5] K dispozici >>> [zde](#).

[6] OSA v roce 2018 přímo zastupovala (tj. na základě smlouvy mezi OSA a příslušným nositelem práv) 9 338 tuzemských nositelů práv a celkem (včetně zahraničních nositelů práv zastupovaných na základě recipročních smluv) přibližně 3,5 milionu nositelů práv k dispozici >>> [zde](#).

[7] § 97d odst. 1, písm. c) autorského zákona; Úvodní ustanovení 14, 16 a 17 a článek 4 Směrnice (EU) 2019/789

[8] Na druhou stranu samy vysílací organizace ve vztahu ke svému vysílání, včetně práv k obsahu programů, povinné kolektivní správě práv nepodléhají.

[9] Úvodní ustanovení 2 Směrnice

[10] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/26/EU ze dne 26. února 2014 o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu

[11] Úvodní ustanovení 19 Směrnice 2014/26/EU: „Je důležité, aby práva a kategorie práv byly stanoveny takovým způsobem, který by zajistil rovnováhu mezi svobodou nositelů práv nakládat se svými díly a dalšími předměty ochrany a možnostmi dané organizace účinně spravovat práva při současném zohlednění zejména kategorie práv spravovaných organizací a tvůrčího odvětví, v němž organizace provozuje svou činnost. S řádným přihlédnutím k této rovnováze by nositelé práv měli mít možnost organizaci kolektivní správy snadno odejmout svá práva nebo kategorie práv a spravovat je individuálně nebo svěřit či převést správu všech práv nebo jejich části na jinou organizaci kolektivní správy nebo jiný subjekt [...]. Pokud v souladu s právními předpisy Unie a mezinárodními závazky Unie a jejich členských států zavedl členský stát povinnou kolektivní správu práv, je možnost volby v případě nositele práv omezena na jiné organizace kolektivní správy.“

[12] Směrnice Rady 93/83/EHS ze dne 27. září 1993 o koordinaci určitých předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu

[13] V článku 9 odst. 1 výslovně stanoví povinnost členských států zajistit, aby právo nositelů autorského práva a nositelů práv souvisejících s autorským právem udělit nebo odmítnout povolení provozovateli kabelového přenosu ke kabelovému přenosu mohlo být vykonáváno pouze přes organizaci pro kolektivní správu, tj. v tomto případě pouze prostřednictvím povinné kolektivní správy práv.

[14] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/789, kterou se stanovují pravidla pro výkon autorského práva a práv s ním souvisejících, jež se použijí na některá online vysílání vysílacích organizací a převzatá vysílání televizních a rozhlasových programů, a kterou se mění směrnice Rady 93/83/EHS

[15] „[...] Distributoři signálu, podobně jako provozovatelé služeb převzatého vysílání, čelí značné zátěži v souvislosti s vypořádáním práv, s výjimkou práv vysílacích organizací. Členské státy by proto měly být oprávněny stanovit, aby distributoři signálu rovněž využívali mechanismus povinné kolektivní správy práv na své přenosy stejným způsobem a ve stejném rozsahu jako provozovatelé služeb převzatého vysílání pro převzatá vysílání, na něž se vztahuje směrnice 93/83/EHS a tato směrnice [...]“ Úvodní ustanovení 20 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/789

[16] „Žádná práva vysílacích organizací k jejich vysílání, a to ani práva k obsahu programů, by neměla podléhat povinné kolektivní správě práv uplatňované na převzatá vysílání. Provozovatelé služeb převzatého vysílání a vysílací organizace mají obvykle trvalé obchodní vztahy, v důsledku čehož je totožnost vysílacích organizací provozovatelům služeb převzatého vysílání známa. Proto je pro tyto provozovatele poměrně jednoduché vypořádat práva s vysílacími organizacemi. V této souvislosti získání potřebných licencí od vysílacích organizací pro provozovatele služeb převzatého vysílání nepředstavuje stejnou zátěž, jíž jsou vystaveni při získávání licencí od nositelů práv k dílům a jiným předmětům ochrany, které jsou součástí televizních a rozhlasových programů, jejichž vysílání přebírají. Zjednodušovat postup udělování licencí s ohledem na práva vysílacích organizací není proto nutné. Je nicméně nutné zajistit, aby v případě, že vysílací organizace a provozovatelé služeb převzatého vysílání zahájí jednání o udělení licence k právům na převzaté vysílání podle této směrnice, byla jednání vedena v dobré víře. Směrnice 2014/26/EU stanoví podobná pravidla platná pro organizace kolektivní správy.“ Úvodní ustanovení 17 Směrnice 2019/789/ES.

[17] Sdělení komise Evropského parlamentu určující a řešící překážky jednotného trhu, COM (2020) 93 final, 10. března 2020

[18] tzv. gold- plating

[19] Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. listopadu 2016, Marc Soulier a Sara Dokeová versus Předseda vlády a Ministr kultury a komunikace, č. C-301/15

[20] „[...] je důležité zdůraznit, že práva zaručená autorům článkem 2 písm. a) a článkem 3 odst. 1 Směrnice 2001/29 jsou preventivní povahy v tom smyslu, že jakékoliv rozmnožování nebo sdělování

díla veřejnosti třetí stranou vyžaduje předchozí souhlas jeho autora [...]“ a „[...] na jakémkoliv užití díla třetí stranou bez takového předchozího souhlasu je nutno nahlížet jako na porušení autorských práv k takovému dílu. [...]“, Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. listopadu 2016, Marc Soulier a Sara Dokeová versus Předseda vlády a Ministr kultury a komunikace, č. C-301/15, body 33 a 34

[21] „[...] okolnosti, za nichž je přípustný implicitní souhlas, musejí být přesně definovány, aby nepozbyla účinku samotná zásada předchozího souhlasu autora. Každý autor musí být zejména skutečně informován o budoucím užití svého díla třetí stranou a o prostředcích, které má k dispozici, aby takovému užití zabránil, bude-li si to přát. Bez takovéto skutečné předchozí informace o budoucím užití k němu autor nemůže zaujmout stanovisko, a tedy ani ho v případě potřeby zakázat, takže samotná existence jeho implicitního souhlasu se z tohoto pohledu zdá být čistě hypotetická.“ Tamtéž body 37, 38 a 39

[22] Association Littéraire et Artistique International

[23] K dispozici >>> [zde](#).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)